Från Taxi Driver till explosioner – Faluns historia i ny guidebok

2 november 2025 15:02

Tågkatastrofer, mord, Hollywood-glamour, Bin Laden och bisarra öden – den nya boken om Falun och dess omgivningar bjuder på hundratals dramatiska och oväntade berättelser. DD fick en minut med en av bokens författare, Hasse Rehnstam från Falun.
– Det är mycket man inte visste, säger han.

Carl Hällströmer
Text

Hasse Rehnstam, med boken "Gata för Gata runt Falun".
Bild: Carl Hällströmer

Vart man än vänder sig viner historiens vindar – för händelser har en benägenhet att inträffa lite varstans. Det har tre pensionerade skolkamrater, Thomas Wahlman, Ola Englund och Hasse Rehnstam tagit fasta på och samlat 170 berättelser i en ny bok. De har kartlagt mycket av det som hänt i Falubygden - i guideboken ”Gata för gata runt Falun”.

Vad sägs om eldsvådan på ålderdomshemmet på Källevägen i Svärdsjö 1932? Eller arrestlokalen i Aspeboda? En fruktansvärd explosion på pappersbruket i Grycksbo, där en behållare flög 150 meter ut i skogen och 8 personer omkom? Boken är fylld av historia, men även moderna tider och kändisar – som till exempel skidåkaren Alvar Myhlbacks barndomshem eller inspelningen av Ronja Rövardotter på Ärtknubben. Och var var det egentligen Björn Borg körde av vägen och voltade med bilen den där natten i mars 1975?

Alltsammans finns i boken, tillsammans med fotografier, adresser och koordinater – en slags Gröngölingsbok, fast för Faluns historia helt enkelt.

Hur har ni gjort för att ta reda på allting?

– Vi har googlat och utgått från Svenska Dagbladets digitaliserade arkiv, säger Hasse Rehnström.

Genom att söka på ortsnamn som Bjursås och Sågmyra har de kunnat hitta de största händelserna från 1880-talet och framåt. Dessutom har hembygdsföreningar bidragit med tips och berättelser och flera andra. Alla som hjälpt till nämns i bokens förord.

– Bland annat Peter Carlsson, han vet allt som hänt i Grycksbo, säger Hasse och skrattar till.

Tågolycka på Bergslagsbanan mellan Hinsnoret och Ornäs då två tåg kolliderade. Vid olyckan omkom 11 människor varav sju skolbarn från Leksand. 61 människor skadades. Året var 1980.
Bild: Peter Diedrich/SvD/TT

ödad i krock

...RA OCH RÄTTVIK (FK) En 43-årig man från bedemo-...kten omkom vid en trafikolycka på riksväg 70 mellan Gars-...s Fu på söndagskvällen. Av oförklarlig anledning kom man-...hål ut på vänster vägbana och frontalkolliderade med en ...yde bil. En rättviksdam som färdades i den mötande bilen ...n del skador vilka dock inte bedömdes allvarliga. Hon för-...ll Mora lasarett och fick kvarstanna för observation. ...n omkomne mannen körde ...hindre bilkö i riktning mot-...ra. Enligt vittnen kom bilen ...på vänster vägbalva sam-...get som ett möte inträffade. ...nnes hade nog inte för av-...att köra om, uppges vittne-...utan bilen måste ha annan ...edning ha förts ut på fel sida ...vägbanan. Den omkomne ...en hade inget bilbälte på.

...kare om gruppbantningen:

KUTSJUKVÅRD ÄSTE RIORITERAS!

...äkpartisten Bertil ...ölens, Falun, motion till ...ndstinget om försöks-...samhet med vetenskap-...gruppbantning har mött ...lade reaktioner hos ...säger överläkare Magnus Kongren vid Fala lasarett.

— Gruppbantning ger mycket goda viktminsk-ningsresultat. Fetman sam-

Den bil som Björn Borg färdades i blev mycket illa tilltygad. Men ur bilen kunde alltså Björn Borg kliva — nästan oskadd!

Björn Borg voltade: -Under att han lever

Praktiskt taget oskadd men chockad kunde tennisstjärnan Björn Borg kliva ur sin totalram-

tiskt taget direkt från sin förlustmatch mot Tom Okker i WCT-turneringen i Rotterdam

de bilen, var hans kommentar till olyckan.

Björn Borg vilade under söndagen ut i Svärds-

Björn Borg voltade i sin bil i Vika 1975, tillsammans med dåvarande flickvännen Helena Anliot.
Bild: Arkiv/Faksimil

Boken innehåller både välkända och mindre kända historier. Bland de mest dramatiska finns två tågkatastrofer – en i Hinsnoret och en i Grycksbo – samt ett mord och självmord i en stuga vid Varpan, där en militär sköt sin flickvän och sig själv på 30- eller 40-talet.

Men här ryms också historien om Calle Halfvarssons farfars far, Erik ”Barbis” Halfvarsson.

– Han var frisör i Sågmyra och det här var på 30-talet. Han höll på att klippa en gubbe och så satt en annan och väntade. Och rätt som det är så dör den där gubben mitt i stolen.

Men ”Barbis” reagerade en smula ovanligt, berättar Hasse. Med gemensamma krafter lade de undan den döde.

– ”Vi lägger honom här och så kan jag klippa dig under tiden”, sa han till kunden. Så klippte han honom och sedan såg han att det började bli matdags. Då åkte han hem och käkade, och först därefter ringde han distriktsköterskan.

Det här låter ju som en skröna?

– Nej, det vi säger ska i stort sett vara sant. Sedan kan det ju vara lite förskönat, men det vet jag inte, säger Hasse.

Vad är det mest anmärkningsvärda du har stött på?

– Det är mycket man inte visste, som att Ernst Rolfs son Tom blev filmklippare i Holllywood och klippte bland annat Taxi driver.

Arbetet med boken, som är den andra i raden, har varit omfattande. Den första – Gata för gata – i Falun blir nu kompletterad med fler platser och den andra med händelser *runt* Falun, det vill säga hela kommunen.
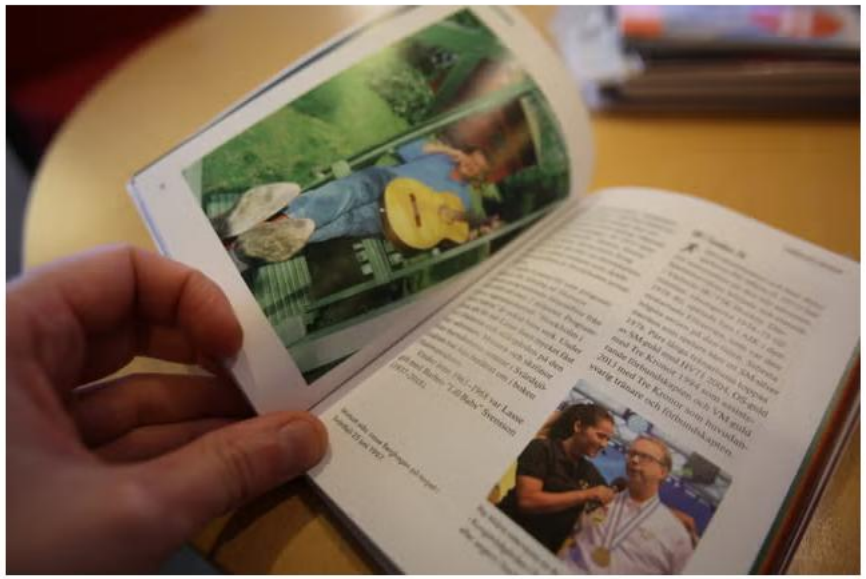
Vill du veta var Lasse Berghagens sommarstuga låg? Eller varför inte var hockeytränaren (och fd. spelaren) Pär Mårts spenderar somrarna? Allt och mer därtill finns i boken.
Bild: Carl Hällströmer

De tre författarna har delat upp researchen och bollat idéer med varandra. Fotografen Leif Forslund, känd från Foto Dalmas, som fotat åt både Falukuriren och Borlänge tidning, har bidragit med ett stort bildarkiv.

– Ovärderligt, då bilderna ger liv åt berättelserna, säger Hasse Rehnström.

Varifrån kommer intresset att göra det här?

– Det började med första boken, och idén kom från Tomas. Inspirationen kom från boken "Gata för gata, Stockholm", och vi tänkte att det kanske går att göra något liknande för Falun.

Boken finns på både Bokus och Akademibokhandeln, och intresset är stort bland lokalbefolkningen, hoppas Hasse. Att även besökare och utflyttade ska hitta något som väcker nyfikenheten är också en förhoppning.

Sista frågan, kommer du nu att guida folk till ”era” platser?

– Nej, det får de göra själva. Boken är gjord för att man ska kunna ta sig runt och upptäcka platserna på egen hand.

Gata för gata

För tre år sedan kom första boken i Gata för gata-projektet. Den har nu släppts i en ny utökad utgåva - tillsammans den nya Gata för gata – *runt* Falun.

Sammanlagt i de båda böckerna finns närmare 370 olika platser att undersöka och besöka. Allesammans med en kort beskrivning.

Boken finns på Akademibohandeln och Bokus och ges ut av WOTE förlag.